

מדינת ישראל | משרד החינוך התרבות והספורט
המינהל הפדגוגי | השירות הפסיכולוגי ייעוצי | גף תוכניות סיוע ומניעה

שורים וקשרים לחיים כישורים וקשרים לחיים

השתקפויות

החיים בראי המדיה המדיה בראי החיים

גיליון מס' 5 אלול תשס"ד

5

- בעלון זה של "כישורים וקשרים לחיים" בחרנו להתייחס:
- להשפעת המדיה לסוגיה על חיינו ולהיפך, כפי שבאה לידי ביטוי הן באורח חיי הצעירים והן בקרב המבוגרים [הורים, מורים].
 - להורים כמי שמתמודדים עם כניסת האינטרנט לחיי המשפחה בכלל ולחדרי הילדים בפרט.
 - בחלק האחרון יש הצעות לעיבוד ההתמודדות הזו במפגשי הורים.

* האינטרנט מהווה חלק אינטגרלי של המדיה. כדאי לעיין שוב בעלון "גולשים לחופים בטוחים" בסדרה "כישורים וקשרים לחיים".

כ

משרד החינוך התרבות והספורט

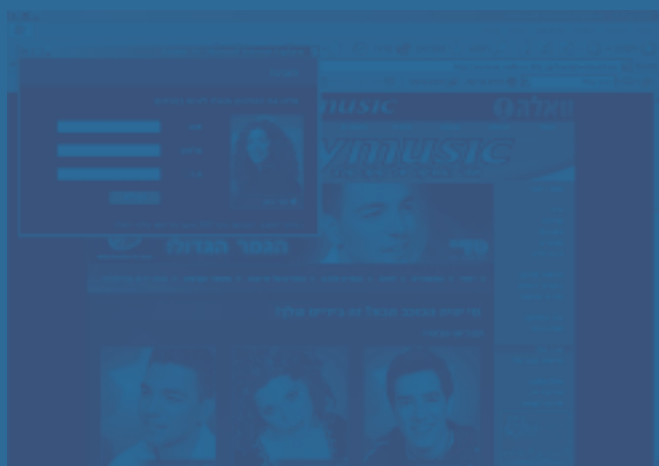
מינהל הפדגוגי

השירות הפסיכולוגי ייעוצי

גף תוכניות סיוע ומניעה

טל: 5603874 פקס: 5603256

דואר אלקטרוני: hanash@education.gov.il

יכולת "לדחות" חומרים נושאי נגיפים... ולשמור על זהות אישית ועל מערכת ערכים אישיים וקולקטיביים מפני פגיעה...

יכולת לקחת אחריות על התנהגויותינו בלי שנסתתר מאחורי עובדת היותנו "חשופים" לנגיפים השונים... [מושפעים מהמדיה, כמו כולם...]

יכולת להבחין בין היותנו הבוחרים באורח חיינו והמעצבים אותו לבין היותנו מופעלים באמצעות חיקוי פאסיבי...

אנו מתכוונים ליכולת לבחור כל פעם מחדש בחופש הבחירה...

מומלץ שהתלמידים יכינו לקראת העיסוק בנושא מקבץ [או מצגת] של קטעים, הלקוחים מסדרות טלוויזיוניות, מפרסומות, מקטעי חדשות, מקטעים ממשחקי כדורגל, ומתכניות אחרות הנצפות ע"י התלמידים בשיעור גבוה. כמו-כן ניתן להכין סריקה [קולאז'] של כותרות ושל פרסומות הלקוחות מהתקשורת הכתובה... כדי להשתמש בהן כנקודות מוצא לדיונים המוצעים כאן.

* מדי פעם נידונים בשיח הציבורי השפעותיהם של המדיה לסוגיה, ושל האקטואליה, כפי שבאה לידי ביטוי בתקשורת ובסביבה הקרובה על התנהגויות של בני נוער ושל ילדים.

* בדרך כלל הנטייה הרווחת היא לראות בתופעות החברתיות הקשות בקרב הצעירים תוצר לוואי של השפעות סדרות הטלוויזיה, של סרטי הקולנוע, של הפרסומות ושל האינטרנט על תרבות הילדים ובני הנוער.

בעלון זה אנו מבקשים להתמקד בהתמודדות שמזמן המפגש של בני הנוער עם המדיות השונות, באמצעות עיסוק בקשרי הגומלין שבין תרבות הצופים הצעירים לבין המדיה והאקטואליה.

בחרנו במושג הידוע מתחום המחשבים "אנטי וירוס" כדימיו מוביל, כשאנו מתכוונים ליכולות הבאות:

* יכולת התמודדות שתסרוק ותזהה תופעות שיש בהן סיכון, שתאבחן ושתבחין בין "חומר" ידידותי לבין "חומר" נגיפי/מסוכן המתחזה לידידותי...

* יכולת להיות מודעים למסרים גלויים וסמויים ולהגיב לשניהם...

* יכולת להבחין בפיתויים ולעמוד מולם, ללא ויתור על בחירות אוטונומיות...

אנטי וירוס

בפרק זה יש מקום לדון על מהות ה"תוכנה" התוך אישית, שאמורה לספק לפרט הגנה מפני השפעות מכוונות ובלתי מכוונות שיש בהן פוטנציאל שלילי. ייתכן כי מדובר באחד הכישורים הנחוצים בעולם המאוד כאוטי שלנו, המציג בפני הצעירים מציאויות אמיתיות או וירטואליות מבלבלות ואף מסוכנות. ניתן להתייחס ל"אנטי וירוס" כאל אחד הכישורים הניתנים לרכישה.

- * את מה צריכה התוכנה הזו לסרוק? לגבי אילו חומרים - תכנים - מצבים - דמויות - מן המדיה ומן הסביבה המיידית יש להפעיל את ה"אנטי וירוס"? לגבי אילו "חומרים" אין צורך להפעיל את ה"אנטי וירוס"? כיצד מבחינים בין שניהם?
- * ממה יש להיזהר? מה לזהות? על מה להתריע?... כיצד להתריע?....
- * מה עלול לקרות ללא ה"אנטי וירוס"? מה ב"מערכת" האישית-חברתית עלול להיפגע?
- * איך מזהים חומרים טעוני "וירוסים"? מה המאפיינים שלהם?
- * באילו הסוואות הם משתמשים???
- * כיצד "מתקינים" את ה"אנטי וירוס"? האם ניתן להתקינו בכל אחד מאיתנו? מי יכול לסייע בכך? [האם אפשר להכשיר את הצעירים להתמודדות עם ה"וירוס" ולהקנות להם את היכולות שיש ל"אנטי וירוס"? על מי מוטלת האחריות להכשרה זו?]
- * איך ומי מעדכן את התוכנה האישית הנ"ל?

רמזי הפעלה:

- * הכנת "דגמים" של תוכנה מומלצת של "אנטי וירוס"...
- * הכנת פרסום משכנע לתוכנת "אנטי וירוס"...
- * שיחה בין חברי צוות שיוצרים סדרה חדשה או פרסום חדש, על הדרכים להערים על ה"אנטי וירוס" של הצופים, כדי שיוכלו להחדיר לקהל הצעירים "חומרים" ומסרים שבהם מעוניינים היוצרים...

משפיעים ומושפעים

האם ניתן לדרג את מידת השפעה שלנו על האחרים? [כיצד ניתן להבחין בהשפעה זו?]
השפעות - רווחים ומחירים?
המדיה כיוצרת שפה וכמשתמשת בשפת הצעירים...
עובדה שגם מבוגרים מושפעים מהמדיה ומהאקטואליה -
מה משמעותה של עובדה זו כאשר דנים במחיר של
השפעות המדיה על ילדים ובני נוער? [באיזו מידה ניתן
לצפות כי ההורים יתמכו בהתמודדות ביקורתית מול
המדיה?]

רמזי הפעלה:

תלמידים ידרגו על סולם בן 10 דרגות את מידת היותם
מושפעים מהמדיה, מ"טרנדים" ומאופנות...
תלמידים ימפו תופעות, דמויות, מצבים, תכניות
טלוויזיה... המשפיעים על חשיבתם, על אורח חייהם ועל
התנהגותם...
יוצע לתלמידים לזהות בשפתם [בסלנג] השפעות של
המדיה, ולהיפר: לזהות כיצד המדיה עושה שימוש בשפת
הצעירים, כחלק מניסיונותיה ליצור בקרבם קשב...

בפרק זה נדגיש את השפעות הגומלין של המדיה והתקשורת
על הצעירים ולהיפר...
כפי שנאמר במבוא אנו מציעים לראות את קהל ה"לקוחות"
הצעירים של המדיה והאקטואליה לא רק כמושפעים פסיביים,
אלא גם כמושפיעים ואף מעצבים את המדיה והאקטואליה.
אנו פוגשים במדיה מנחים ומעצבי דעת קהל המחזרים אחר
ה"רייטינג" באמצעות חיקוי בוטה של התנהגויות, לעיתים
קיצוניות, מתרבות הנוער. הדבר בא לידי ביטוי בהתנסחויות,
בתכנים ואף בהתנהגות פרובוקטיבית...

- * מי/מה משפיע עלינו? במה מתבטאת ההשפעה?
- * מאפיינים של דמויות משפיעות... מצבים משפיעים...
- * מיהם המושפעים? מאפיינים של אלה המושפעים יותר מן
המדיה, מן הסביבה המיידית....
- * האם ניתן לדרג את המידה שבה אנו מושפעים? יחסית
למי או למה נדרג את עצמינו? [יחסית לבני גילנו? יחסית
לעצמנו לפני היכרותנו עם הדמות?...]
 - * הגורמים לשונות הקיימת בינינו לגבי המידה שבה אנו
מושפעים... [מקומם של גורמים תוך-אישיים וגורמים
סביבתיים].
 - * כיצד ניתן למדוד את מידת המושפעות של צעירים?

הקהיה וחידוד של רגישויות

רמזי הפעלה:

- * הוראות הפעלה ל"סיסמוגרף האישי" שלפיהן הוא יעלה או יוריד את הרגישות לאירועים בסביבה... [יצירת מדד /קריטריונים לאירועים שאליהם אנו מעונינים לפתח רגישות].
- * תגובת ה"סיסמוגרף האישי" שלנו לרשימת אירועים במציאות האקטואלית והבדויה באמצעות דירוג על סולם 10, או באמצעות "דיבור פנימי" שהסיסמוגרף יוצר בתוכנו...
- * בחירה וניתוח של אירוע "קשה" מן האקטואליה או מן המדיה מבחינת השפעתו על רגשות, מחשבות ונטייה להתנהגות...

חשוב, כמובן, לקיים בהמשך להפעלה עצמה שיח על ההבדלים בין עמדות התלמידים, להזמין הנמקות ולעורר צורך בהבהרת ערכים העומדים בבסיס הדירוגים וההתייחסויות.

בפרק זה יש מקום לדון בנזקים הנגרמים לקהל הצעיר מכך שהוא עלול לחוות הקהיה של רגישות לנושאים שונים המחייבים בקרה ערכית ולנהוג באסימות ביחס למצבים בהם מתבקשת אמפטיה כלפי הזולת...

תופעות חברתיות שונות המאופיינות בניכור, בסף סבילות גבוהה לאלימות ולעוול חברתי, נתפסות איך??? לפחות בחלקן, כתוצאה של חשיפה למיננים גבוהים של אלימות במדיה ובסביבה המיידית...

- * מהי הרגישות שעליה מדובר? למה אנו רגישים? מדוע חשוב בכלל לפתח רגישות?
- * מה מאפיין אדם בעל רגישות גבוהה?
- * יתרונות וחסרונות של רגישות ורגישות יתר? [דימוי של "סיסמוגרף אישי" יכול לסייע לדיון]
- * משמעות ההקהיה של הרגישות - כיצד מתבטא הדבר בהתנהות וביחסים בין-אישיים?...
- * באילו מצבים עדיף להקהות רגישות?
- * יש שיטענו כי דווקא החשיפה לתופעות קשות ומוקצנות מזמנת התייחסות לתופעות שאינן מוכרות לנו בשגרת חיינו. בירור העמדות כלפיהן והבהרת הערכים הקשורים בהן.
- * באיזו מידה עצם החשיפה לתופעות קשות מזמנת אימון בהתמודדות עמן בתנאים "מעבדתיים" ונטולי איום ממשי עלינו?
- * לאילו אירועים אנו שווי-נפש [אדישים] יותר בגלל החשיפה הנ"ל?

מי צריך את זה???

להגדלת הכנסות כספיות... האמנם יש בידיעה זו כדי להגביר את השליטה העצמית, את העמידה בפיתוי ואת הבחירה האוטונומית בקרב לקוחות המדיה לסוגיה? מהן הנחותיהם של המפרסמים והיוצרים על האופן בו הצעירים מושפעים מהתקשורת לסוגיה? ומהן ההשלכות של הנחות אילו על התוצרים? הפרסומות, הסדרות, הקליפים עונים על צרכים של הצעירים. על אילו צרכים?

רמזי הפעלה:

משחק תפקידים: ישיבת רעיונאים המתכננים סדרה לצעירים או פרסומת למותג חדש עבור לקוחות צעירים. בישיבה נקבעים היעדים של ההפקה. משחק תפקידים: קבוצה של רעיונאים נשלחה לצפות בתרבות בני הנוער וללמוד עליה וחזרה עם דיווח על המגמות הרווחות בקרב הנוער... מהן ההמלצות הנגזרות מהתצפיות לגבי הסדרה או הפרסומת המיועדת?... צפייה בקטעי מדיה וניתוחם תוך עריכת רשימה של המסרים הגלויים וחשיפת המסרים הסמויים המוטמעים בתוכם בדרכים שונות... יצירת מדדים להצלחה של סדרה / פרסומת / קליפ / סרט... כפי שייקבעו ע"י המפרסמים, ע"י הצופים הצעירים, ע"י אנשי אמנות או אנשי חינוך והורים....

ה"חומרים" אליהם נחשפים הילדים ובני הנוער משמשים כאמצעים להשגת יעדים ומטרות של גופים שונים. [רייטינג גבוה, מכירות רבות, השפעה...]

- * בפרק זה נדון במטרותיהם של גופים אלה במטרה לבדוק האם האמצעים מוצדקים להשגת מטרותיהם..... [כלומר: "מקדשים" את המטרה?]
- * הצרכים המסחריים של המפרסמים והיוצרים גורמים לשימוש באמצעים שיש בהם, לעיתים, חשיפה בלתי רלוונטית למסרים סמויים שליליים.... [כמו: כוחניות, מיניות, תחרותיות...]
- * מחד גיסא יש מקום לתת את הדעת הן ליעדים הכלכליים והן ליעדים החברתיים-פוליטיים של מפיקי המדיה, ומאידך גיסא יש מקום לבדוק על אילו צרכים של קהל הצעירים עונים הפרסומים...
- * [קהל הצעירים קשוב יותר לטכניקות שיש בהן מסרים חד-משמעיים וברורים, קליטים, פרובוקטיביים, לעיתים, ושבני גילם מכבדים בהם...]

- * הבחנה בין המסרים הגלויים לסמויים ב"חומרי" התקשורת...
- * זיהוי האמצעים והטכניקות בהם משתמשים המפיקים והמפרסמים כדי להשיג השפעה על הצעירים...
- * ניתן להבחין כי חלק מהאמצעים הנ"ל מהווים פיתוי לצורכי שיווק של מוצר צריכה, להגדלת הרייטינג,

מעריצים

מידה יש לעמיתיהם מן המדיה השפעה על השינוי הזה? * מי זוכה להערכה של בני נוער, ומדוע? מתי הערכה אינה תופעה רגילה? מה יגרום לכך שתתעורר בקרבכם דאגה לחברה?

המעריץ/ה דמות מן המדיה? על מה תשוחחו עימו? תחומי-חיים בהם מקבלת ההערכה ביטוי: אופנת לבוש, שפה, התנהגויות אופייניות... מה ההבדל בין הערכה של מתבגרים לבין הערכה של מבוגרים?

רמזי הפעלה:

- * גלשתם לפורום של מועדון מעריצי הלהקה...או הזמר/ת... על מה מצ'וטטים שם? מפרסמים נוטים לעשות שימוש בהערכת כוכבים. הם מקדמים מותגים שונים באמצעות שימוש בשםם ובתמונותיהם של כוכבים... ניתן לערוך "קמפיין" שיווקי למותג חדש לצעירים בסיוע "שם" עכשווי...

נדון בתופעת ההערכה, המוכרת לנו יותר בקרב המתבגרים אשר מצויים בשלב של עיצוב זהות, עוזבים דמויות הוריות, ומחפשים דמויות אחרות להערכה ולהזדהות...

לעיתים אנו מוצאים בתופעה זו עקבות של נהייה אחר משהו הגדול מאיתנו, כמעט דתי. "אליל זמר" הוא ביטוי המשקף * הערכה ללא תנאי או ביקורת... מוצאים תופעה זו גם בקרב מבוגרים, אך בעוצמות נמוכות ובשיעור קטן...

- * הגורמים להערכה... על איזה צורך בקרב הצעירים עונה תופעת ההערכה?
- * מיהם "גיבורי-תרבות"? מתי אפשר לדבר על דמות מן המדיה כעל "גיבורת תרבות"? מה הופך אותה לכזו?
- * למה הכוונה כאשר מדובר על "מעצבי תרבות"? מה הם מעצבים לנו? היכן זה משאיר אותנו?
- * גם "גיבורי התרבות" עוברים תהליכי שינוי. מה "מעצב" אותם? באיזו מידה יש לנו, הצרכנים, חלק בכך? באיזו

המדיה יוצרת לעיתים, בחיים הממשיים נסיבות * "מלאכותיות" המשנות לאנשים את חייהם מקצה לקצה ["כוכב נולד", "הכספת", "קחי אותי שרון"] - מהן ההשפעות על כלל הצופים? ידוע כי הימצאותם של כלי התקשורת במקום של התרחשות ממשיה משנה את ההתרחשות. מהי המשמעות של הדבר לגבי התמונה המתקבלת?

רמזי הפעלה:

בחירת פרסומת, סדרה, קטע מיומן חדשות, תכנית בידור, אתר אינטרנט ובהינתן על-פי שיעור הממשות לעומת שיעור הוירטואליות. * תכנון מציאות בדויה לתכנית טלוויזיה שתגשים משאלות לב, או תכנון פרסומת שתבטיח תוצאות "חלומיות"... דיווח חדשותי על אירוע שהיו בו מצלמות טלוויזיה ודיווח על אותו אירוע ללא נוכחות של מצלמת טלוויזיה...

יותר וירטואלי מריאליטי

מציאות ובדיה מעורבים זה בזה. עד כמה הסדרות והסרטים הם בדיה? או שאולי הם ראי למציאות חיינו?? * האמנם תכניות האקטואליה מציגות מציאות ממשית?? או אולי גם הן מושפעות מחוויות וירטואליות?? המציאות עולה על כל דמיון, והדמיון הניזון מן המציאות מקשים עלינו לחדד הבחנות בין זה לזה... ייתכן שעירוב זה מבלבל ערכים המקבלים במדיה פרשנויות "חדשות". [למשל: משמעותם של הצלחה, של ידע, של מקובל ובלתי מקובל...]

- * יש מקום לתת את הדעת על המורכבות הנוצרת מעירוב מציאות ממשית ומציאות וירטואלית ומהשפעתה על אורח חיי הצעירים.
- * המדיה יוצרת, לעיתים, מציאות בדויה - מהן הסכנות בכך? ומהם הרווחים?

זהירות! "המורדים" באים!

הקהה וחידוד של רגישויות - למשל, התנהגויות שיש בהן עוול ואי צדק חברתי - מידת ה"סובלנות" שהצופים הצעירים מגלים כלפי התנהגויות שיש מקום לבחון אותן ולהפעיל כלפיהן שיפוט ערכי הולם...

מי צריך את זה? - השיקולים של היוצרים בבחירת עלילה שכזו, דמויות שכאלה, פתרונות שנבחרו לקונפליקטים, סגנונות ההתמודדות המאפיינים את הדמויות, המסרים החברתיים וכו', כמו-כן חשוב ביותר לבחון עם התלמידים את הצרכים שלהם המקבלים מענה בסדרה...

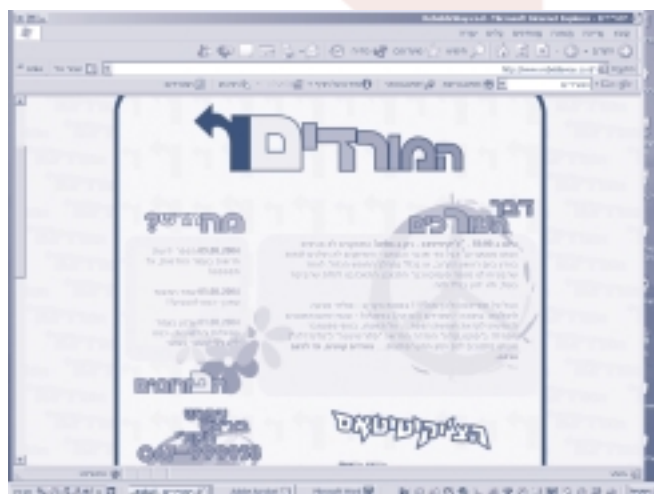
מעריצים - הסדרה הזו מדגימה היטב את תופעת ההערצה של הכוכבים, כולל תופעות של: חיקוי התנהגות, למידת השפה, מועדוני מעריצים, פורומים וחדרי צ'טים... וירטואלי-ריאלי: דיון חשוב ביותר הוא על הפערים שבין מציאות חיינו לבין המציאות הבדויה שבסדרה. בין הצופים הצעירים בסדרה יש כאלה המתקשים להבחין בין רצייה של יוצר הסדרה לבין התמודדויות בחיים הממשיים.

3. סדרת "המורדים" המוקרנת זה זמן על המסכים עוררה זעם רב בקרב מורים והורים רבים. תופעות של אלימות חברתית בבתיה"ס בישראל הוסברו כחיקוי ההתנהגויות שאליהן נחשפו בני הנוער בסדרת "המורדים".

4. לרגע נדמה היה כי ההורים ומערכת החינוך הבית-ספרית עומדים נבוכים מול התלמידים המעריצים את כוכבי הסדרה, והמקפידים באדיקות לצפות בסדרה. מוצע להתמקד בדוגמא של סדרת "המורדים" ולבחון את הסדרה ואת התופעות הקשורות בה באמצעות העיבוד המובא בפרקים שלעיל:

1. אנטי וירוס - זיהוי תופעות מדאגיות המחייבות התמודדות, ובחינת ה"תוכנה" [הכישורים] שתתאים להתמודדות עמן.

2. השפעות - דמויות בסדרה שמשפיעות יותר, אופנות, שפה, יחסים והתנהגויות שהצופים מושפעים מהם. זוהי הזדמנות לברר עם הצעירים את הגורמים לעוצמתה של השפעת הסדרה הזו, את ההבדלים שבין תגובות התלמידים השונים לסדרה.

שיח הורים על סיכוני האינטרנט

חדירת האינטרנט לחיינו ולבתינו: לחדרי הילדים, לחדרי העבודה של ההורים, למרכז הבילוי המשפחתי - מאתגרת סוגיות חינוכיות-הוריות רבות. להלן הצעות, לבחירתכם, לדיון בערבי הורים, שיעסקו בהתמודדות עם הסיכונים שמציב האינטרנט בפני הגולשים הצעירים. לשם כך רצוי להכיר חלק מן הסיכונים המוכרים היום באינטרנט ולבחון מהם המאפיינים הייחודיים המחייבים, כנראה, התמודדות אחרת.

להיות גולשים

נקודות מפתח לדיון לאחר הצפייה במצגת:

* אילו תגובות ספונטניות התעוררו בעקבות הצפייה במצגת? איזו חוויה הורית מעלה המצגת? ומה אתם חושבים על תפקידכם כהורים?

* לו הייתם אתם הגולשים בני 14-16, באילו אתרים הייתם מתעכבים, ובאילו הייתם מתעכבים גם אם היו אוסרים עליכם? באילו אתרים היו אוסרים עליכם לגלוש? אילו אתרים סיקרנו אתכם? אילו אתרים הפחידו אתכם? מה אתם מסיקים מכל זה על תפקידכם כהורים, היום?

* אילו אתרים הייתם אתם, כהורים, חוסמים, לו יכולתם?

* מה עובר בראשו של צעיר המסתיר את אתרי גלישתו מהוריו?

* לו הייתה מצלמה נסתרת מוצבת בחדרם של גולשים צעירים, איזה תיעוד היה מתקבל?

בהבדל מגלישה על הגלים או מגלישה במוודות ההרים המושלגים, הרי שלגולשים באינטרנט אין סיוע של חזאים שיוודיעו על עומק השלג, על גובה הגלים ועל מצב הזרמים ביס. גם אין מציל שיניף על סוכתו דגלים המודיעים על מצב הים: יש אפשרות לשחות בשלום או על סכנות האורבות בין גליו... הגולשים באינטרנט מצויים בד"כ לבד אל מול מסך המחשב בביתם, בתחושה שזה המקום והעיסוק הבטוח ביותר, ושהם מוגנים לחלוטין.

המציאות הממשית מציגה עובדות אחרות. הגלישה מזמנת לגולשים בגילאים השונים פיתויים רבים שעומים להם להתמודד. מצבים ווירטואליים מתערבים ומשפיעים על מציאות חיינו הממשית ומצריכים יכולות הבחנה רגישות ביותר. כלומר: אנו, הגולשים, אמורים להיות גם החזאים או המצילים שעל החוף ובה בעת גם הגולשים עצמם.

מול האינטרנט אנו נדרשים להשתמש ביכולת השיפוט שלנו, לאמץ התנהגויות של גלישה בטוחה, להפעיל כישורי התמודדות מתאימים כאשר הצלחנו לזהות מצבי סיכון, ולשתף דמויות שאנו סומכים עליהם...

מוצע לקיים שיח עם ההורים של הגולשים הצעירים. לשם כך צפיתם יחד במצגת המצורפת.

נקודות מפתח לדיון:

אילו זאבים מתרועעים ברשת? מה כוונותיהם?
מה זה אומר, לכם כהורים, כשאתם יודעים שבבית שלכם יש מי/מה שמסכן את ילדיכם?
איך מתמודדים עם מצב שהזאב בתוך הבית? כיצד מתמודדים ההורים? כיצד מתמודדים הצעירים?
כיצד "חוסמים" את כניסת הזאב? באיזו מידה החסימה היא פיתרון יעיל?
כיצד מכשירים את הצעירים להתמודד עם הזאב? מי אחראי על הכשרה זו?
אילו כישורים רלוונטיים נחוצים להתמודדות עם הזאב? איזה סיוע אתם יכולים להגיש לגולשים הצעירים בביתכם? לאיזה סיוע אתם זקוקים?
מה תפקידו של ביה"ס בהגנה על הצעירים מסכנות ברשת?

כנזכר לעיל, הגלישה מתרחשת בד"כ בבית. סיכונים שהיינו רגילים בעבר לחשוב כי הם מצויים "בחוץ": במגרש, בגינה, במקומות בילוי, במקומות בלתי מוכרים להורים, חודרים לתוך בתינו.
הזאב של "כיפה אדומה" עבר מהיער אל מסך המחשב הביתי, ממש לחדרי הצעירים.
ייתכן כי הסיכונים מוסווים ב"תחפושות" משוכללות כ"כ, עד כי הצעירים אינם מזהים כלל את הסכנה. לעיתים הזאב נראה בעיני הצעירים חביב ומושך.
תחושת המוגנות של הצעירים ושל הוריהם, מתבררת, לעיתים, כאשליה.

להיכנס לחדר הילדים

נקודות מפתח לדיון:

עד כמה אנו "מעזים" להתעניין, ל"התערב" בחוויות של הצעירים כגולשים ברשת?
כיצד הופכים הצעירים את האינטרנט ל"צנעת הפרט" שלהם? מה החוויה שלכם מול אותה "צנעת הפרט"?
אחד הצעירים אמר: "כאשר עומדים מאחורי גבינו בעת הגלישה, זה דומה למצב בו מביטים עלינו בעת שאנו ישנים..." למה הוא התכוון? מהי החוויה שהוא חווה? מה עובר בראשו של ההורה שמציץ במסך מאחורי גבם של הצעירים?
לו הייתם מחליטים במשפחתכם על ניסוח הסכם גלישה, אילו סעיפים היו בו? מי היו שותפים לניסוחו? כיצד תדאגו לשמירה על ההסכם?

יש האומרים כי האינטרנט הוא מעין "חדר ילדים", שלהורים אין כניסה חופשית אליו. הגלישה באינטרנט היא "טכנולוגיה", שגם הצעירים מאוד שולטים בה, לעיתים, טוב יותר מן המבוגרים. הם מעודכנים ולומדים בגמישות מרשימה מיומנויות מחשב מורכבות. כל אלה משאירים חלק מן ההורים הרחק מחוץ לחוויה שחווים ילדיהם. יש שיאמרו כי מרחק זה נוצר בהקשר של הקושי במימוש הסמכות ההורית.
חשוב ביותר לקיים דיאלוג שוטף עם הצעירים, בין השאר, גם על גלישה בטוחה ולקבוע הסכמות משפחתיות אודות התנהגויות הגלישה. שיח משפחתי כזה יוצר אורח חיים וסגנון תקשורת שיאפשר לצעירים להסתייע במשפחה כאשר דברים מדאיגים מתרחשים.

זה יכול לקרות גם במשפחה שלנו

מה ראו או שמעו הורים המביעים באוזניכם דאגה לילדם? מה הייתם מיעצים להם? אילו "תסמינים" יכולים לשמש אתכם לשם זיהוי צעירים בסיכון, מוקדם ככל האפשר?

רמזי הפעלות לערבי ההורים:

קיום דיון פתוח ופורה יושג באמצעות:

* הקרנת המצגת המצויה בדיסק...
* העלאת אסוציאציות הקשורות למושג שאותו מעוניינים לפתח במפגש...[זהות בדויה, "אנונימיות", "פורום", "צ'ט" "העולם כפר קטן", "חברות פורצת גבולות"... או אסוציאציות למצגת...
שאלות מפתח כמו אלה שלמעלה...
ציטוט כותרת עיתון רלוונטית והתייחסות אליה... סוגיות שהגיעו לבית המשפט ונידונו בו...
ציטוט אמירות של צעירים בנושא... והתייחסות אליהן...
משחק תפקידים של דו-שיח בין הורה דואג לבין בנו/בתו שהגזים/ה במשך הזמן שהוא/היא משקיע/ה ברשת...
משחק תפקידים של בני משפחה הנושאים ונותנים על ניסוח "אמנה" משפחתית הקשורה בגלישה בטוחה...
הצגת "צ'טים" של צעירים ופענוח ה"שפה" המיוחדת שלהם... כניסה ל"פורומים" או אתרים המקובלים על הצעירים...
הצגת כללי גלישה בטוחה, כפי שמנוסחים בעלון "גולשים לחופים בטוחים" המצ"ב, או כל אמנה אחרת בנושא, ודיון על כללים נוספים, מיותרים, בלתי מתאימים וכו'.

- * רבים מאיתנו לוקים ב"עיוורון" לתופעות המתוארות לעיל, נוהגים להכחיש כלל את האפשרות שפגיעה "ווירטואלית" עלולה להתרחש במציאות של המשפחה שלנו, שהרי אנו רוצים לסמוך על תבונתם של הצעירים.
- * לעיתים עמדה שכזו מעידה על הקושי להתמודד אפילו עם המחשבה על גודל הסיכון ועם השאלה אודות מילוי תפקידינו בהכנת הצעירים למציאות טעונה סיכונים.
- * בשיח עם ההורים חשוב לתת לגיטימציה ואמפטיה לאותה הכחשה, אך גם להציגה כמונעת הושטת יד לצעירים בעת הצורך.
- * העובדה כי גם ההורים הם צרכני האינטרנט ובו בזמן הם גם אחראים לשלומם של ילדיהם, מעוררת דילמות ומסרים כפולים הקשורים להתנהגויות גלישה של הורים, שהרי מול האינטרנט כולנו, צעירים ומבוגרים, מתמודדים מול פיתויים כאלה ואחרים...

נקודות מפתח לדיון:

- * כיצד נבחין בין גלישה "נורמטיבית" לגלישה "סיכנית"? [האם באמצעות השכיחות, והזמן המוקדש לכך? האם באמצעות הפגיעה בפעילויות אחרות?]
- * האם יש "נורמטיביות" אחת לצעירים ואחרת - להורים? כיצד מטפלים בפערים?
- * אילו תוצאות של גלישה "סיכנית" נוכל להכיל ואילו לא? מה ביכולתנו לעשות כדי שלא נגיע לשם?
- * באיזו מידה ניתן לדבר על צעירים החשופים יותר מעמיתיהם לסיכונים באינטרנט? מה עושה אותם לכאלה?

כמה כללים לגולשים החדשים והוותיקים

1. אל תיתנו למישהו שפגשתם באינטרנט (או תוך כדי גלישה) פרטים אישיים - שלכם, של חברים או של בני משפחתכם, כגון: כתובת, מספר טלפון, שם בית הספר, מספר תעודת זהות וכו', אלא אם קיבלתם לכך אישור מהורכם או ממי שאחראי עליכם.
2. אל תשלחו למישהו, באמצעות האינטרנט, תמונה שלכם, מספר כרטיס אשראי שלכם או של הורכם, או כל מידע אישי אחר הנוגע לכם או לבני משפחתכם.
3. אל תיתנו את הסיסמה שלכם לאחרים (גם לא לחברים הטובים), כי זה יאפשר להם להתחזות ולהציג עצמם כאילו הם - אתם.
4. אל תקבעו פגישה (ביחידות) עם מישהו שהכרתם באמצעות האינטרנט, אלא אם התייעצתם על כך עם הורכם וקיבלתם מהם אישור לעשות זאת. ואם החלטתם ללכת לפגישה - עשו זאת עם חברים ולא לבד.
5. אל תישארו בחדר צ'ט (או בשיחת ועידה) אם מישהו שם כותב לכם או אומר לכם משהו שגורם לכם להרגיש לא בנוח או מדאיג אתכם. דווחו על כך להורכם או למבוגר אחר.
6. אל תענו להצעות גסות, מפתות או דוחות שקבלתם בדואר אלקטרוני.
7. אם תקבלו בדואר האלקטרוני תמונות בוטות, גסות או דוחות - דווחו על כך להורכם או למבוגר אחר שיש לכם קשר טוב איתו.
8. כאשר אתם גולשים - תמיד היו אתם ואל תעמידו פנים כאילו אתם משהו או מישהו אחר. עם זאת, זכרו תמיד, כי רבים מן הגולשים מעמידים פנים כאילו הם מישהו אחר.
9. זכרו תמיד - אם מישהו מציע לכם הצעה שנשמעת לכם יותר מדי טובה מכדי שהיא תהיה אמיתית, כנראה היא באמת לא אמיתית. יש ברשת הרבה הצעות "מפתות" אשר אינן פועלות לטובתכם.
10. אל תיתנו מידע (פרטים אישיים, כתובת, טלפון וכו') תמורת הבטחות למתנות, להטבות וכו'.

